

Daandii Jijiramaa-kutaa 3ffaa

Description

Daandii jijiramaa itti fufuun harâ€™as imala keenya karaa sirri qabanne deemna.

1. Olguddisii yaadiâ€“ Amala ilma namaa horii irraa isa adda godhu keessaa tokko ol guddisee yaadudha. Rabbiin dandeette ilmi namaa yaade dhugaa fi dhara addaan baasu itti kenne jira. Sammuu Isaatti fayyadamuu fi dhiisun mirga isaati. Namoonni ol guddisanii yaadanii fi galma guddaa gahuuf carraaqan Rabbiin bakka san isaan dhaaba. Kan sammuu ofiti osoo hin fayyadamiin yeroo hundaa gara gadii yaadu immoo achumatti hafa. Namoonni addunyaa tanatti wanta guddaa hojjatanii aakiratti mindaa guddaa argatuuf carraaqan seenan haa lakkaâ€™u. Yaanni isaani yeroo hundaa gara gadiiti mitii gara ooliti. â€œAkkamitti nama guddaa akkasii taâ€™aâ€œJedhanii yaadu fi dharraâ€™uudha. Ashaaraa akkamii dhiise addunyaa tarraa darbuun qaba jedhanii of gaafatu. Hojii akkamitiin Rabbii kiyya qunnama? Jedhanii dhiphatu. â€œQabeenyan yoo namoota waliin of bira qabdu,namoota sii gadii hiyyeyyi taâ€™an ilaali Rabbii galata galchii,wanta qabdutti gammadi,quufi. Yommuu Taqwaa(sodaa Rabbii),beekumsaa fi gaarummaan namoota waliin dorgomtu namoota taqwaan,beekumsaa fi gaarummaan si caalaan ilaa li akka isaani taâ€™uuf hawwi,carraaqi.â€

â€œOsoo gabayaan jiruu fi dandeetti waa bitachuu qabduu, mataa keeti bitadhu (hojii gaggaarii hojjachuun).â€ Imaam Ibn Al-Qayyiim

Taqwaan,beekumsi fi gaarummaan gingilchaa namoota addaan baasaniidha. Namni qabeenya hanga fedhe qabaate yoo taqwaa,beekumsa fi gaarummaa hin qabaatin dhukkuba dhipinnaa fi gadadoo malee wanta biraan isaa hin buustu.

Namoota si oolii seenaa isaanii qoâ€™achuu fi qorachuun akka isaani taâ€™uuf hawwi. Hawwuun qofti akka isaani si godhuti akka isaan carraaqanitti atillee carraaqi. Akkuma olguddiste yaaddu fi abdiin kee cimaa adeemun jireenyi dukkanooftun siif ifaa adeemti. â€œInshaAllah nama akkanaa taâ€™uun qabaâ€ jette akkuma yaaddu fi hojii namticha sanii ilaala adeemtu afuurri dandeetti waa hojjatuu dandaâ€™uu fi galma guddaa gahuu si keessatti uumama adeema. â€œAboo ani nama akkanaa taâ€™uun barbaada.â€ jechaa carraaqi gochuu jalqabda. Seenaa namticha kana qofaa miti namoota duraan gadhee turanii fi

ergasii taqwaa,beekumsaa fi gaarummaan of faayanii qoâ€™atta. Sana booda â€œeedaa anis namaakkana taâ€™uu nan dandaâ€™a, maaltu na dhowwa?â€•ette yaadu fi hawwuu jalqabda.

Abdii fi hawwii kee kan dukkaneessan yaadota negaativii keessaa fi alaa ofirraa ittisii. Keessi kee â€œehin dandeessu,ni kufta,wanta/humnaakkana hin qabdu,fi kkfâ€• siin jedha. Keessi kee cubbuu fi hanqinna kee si yaadachisuun akka gara olii hin yaadne si hin godhin. Cubbuu kee tobwaan(gara Rabbii deebiâ€™uun) ofirraa dhiqji irraanfadhu. Hanqinna kee immoo suuta suutan sirreessu akka dandeessu abdadhu. Yeroon ati nama gaarii itti taatu dhihoo akka taâ€™ee hin irraanfatin. Kanaafu cubbuu fi hirâ€™inna kee yaadachuun fiixe milkaaâ€™innaa irraa duubatti of hin harkiisin. Hanga feete cubbamaa fi nama gadhee yoo taate abdii nama gaarii taâ€™u ofirratti hin dukkaneessin. Soda Rabbii fi gaarummaa horachuuf guyyaa guyyaan carraaqi godhi.

â€œBakka jirtutti wanta qabduun wanta dandeessu hojjadhu.â€• -Roosvelt

Kan alaa immoo namoota gara gadii malee gara olii hin yaannetu si summeessa. â€œAboo gootni keenya ambaa namaakkanaa taâ€™uuf carraaqa,ofuu hin jijjiree nama jijjirtaa,fi yaadota kana fi kan kana fakkaataniin si laamshessu,dandeetti kee baqsu. Namootaakkanaa gurra itti hin kenniin. Sammuun kee qaliidha bakka jechoota isaanii itti kuufatu hin qabu. Yaada fi jechoota isaani dagadhu. Isaan irraayis fagaadhu. Guyyaa tokko wanti isaan yaadanii fi jedhan soba akka taâ€™e itti agarsiista. Ol guddistee yaadun kee fi nama gaarii taâ€™uuf carraaqun kaayyoo kee olâ€™aanaa san galmaan gahuuf si gargaara.

2.Ijjanno- Erga olguddistee yaadde booda kaayyoo keetirratti ijjanoo fi muranno barbaachisa. Wanta qabaterraahanga dhumaatti irraa deebiâ€™uu akka hin qabne gatii fi wareegama kafalamuu qabu akka kafaltu of amansiista.

â€œGaraagarummaan namoota suuraa isaani caalaa ijjanoo isaani irratti kan hundaaâ€™edha.â€• jedhu imam Ibn-Al-Qayyiim

Itti fufinsa kaayyoo keetitiif dhaabni kee siritti jabaachu qaba. Ajaja Rabbii hordofuu fi wantoota Inni idhowwii irraa of ittisuuf ijjanoo fi muranno cima barbaachisa. Hojii tokko yeroo jalqabnu garmalee mirqaanne jalqabuu dandeenya. Haa taâ€™uu malee akkuma yeroon darba adeemun fedhiin keenyas kan duraa caalaa hirâ€™ataa adeema. Dhumarratti dhaabtu dhufa. Akkaakkana hin taanef ijjanoo ofii cimsuun baayâ€™ee barbaachisadha.

Karaa adda addaatin ijjanoo keenya cimsuu dandeenya. Karaan nuti ijjanoo keenya ittiin ciimsiuun inni guddaan beekumsa. Qurâ€™aanaa hiika isaa waliin dubbisuu fi qoâ€™aachun ijjanoo baquuf adeemu jabeessa,afuura kakaasa. Seenaa namoota darbanii dhageefachuu fi dubbisuun ijjanoo keenya daran cimsa. Wanta irraanfatamuun hin qabne ijjanoo fi niyyaan keenya jalqaba irratti hanga fedhe haa laafu, yoo hojii keenya hojjachuu itti fuufne ijjanoo fi Niyyaan keenya ni cima.

â€œYeroo dheeraf humna kan hin qabne turte. Kanaafu niyyaan kee siritti yoo qajeele ifni ijjanoo keeti ol faagate sitti mulâ€™ataâ€• jedhu imam Ibn-Al-Qayyiim

3.Yeroo keetti sirnaan fayyadamiiâ€“ Yeroon kee jirenyaa keeti. Galma gahuun kaayyoo keeti yeroo kee irratti hundaaâ€™a. Yeroon takka si dabarte gonkumaa duubatti hin deebitu. Osoo duuti sitti hin dhufin wanta bitachuu dandeessu harâ€™a bitadhu,karaa dheeraa sanii galaa qopheefadhu. Akkuma Imam Ibn Al-Qayyiim jedhan:

â€œHarâ€™a milkaaâ€™inna bitadhu osoo gabayaan jirtu,gatiin kafalamuu fi meeshaa rakasaa osoo taâ€™ee jiru. Hanga gabaaya fi meeshaan argamuun hin dandeetti hin eeginâ€¢Kana jechuun dhukkubni,jaarsummaan,duuti osoo sitti hin dhufiin yeroo kee hojii gaggaari hojjachuun saamadhu. Guyyaan Qiyaama guyyaa hojii gaarii itti hojjatanii of baraaranii miti. Harâ€™a yeroon wanta hojjatachuu dandeessu hojjadhu osoo Qiyaaman sitti hin dhufin. Guyyaa Qiyaama meeshaa bitattus,gatii kafaltus hin qabdu. Harâ€™a yeroo kee saamadhu,bakkuma argitetti hin guubin.Qaruute taâ€™ii.

Dhugumatti addunyaa lamaani hojjatachuun yeroon keenya nu geessi. Yeroon akkanumaan interneeti,haasawa faaydaa hin qabne fi kkf irratti dabartu madaalle beeknaa? Akkuma xiyyii saâ€™aati naannoftuun duuti nutti dhihaata akka jirtu,faayilin hojii keenya cufamuuf deemaa akka jiru yaanne beeknaa? Maarre faayiliif keenya hojii badaa irraa haaqne dalagaa gaggaarii irratti barreessuf harâ€™a yerootti sirnaan yoo fayyadamneedha.

Yeroo keenya qoqoonne fi saganteessinee fayyadamuuun galma guddaa gahuu ni dandeenya. Guyyaa guyyaan maal hojjachuu akka qabnu barreessu fi saganteessudha. Yeroon hin sagantefamne yeroo barakaa hin qabnedha. Osoo homaa hin dalagin bakkuma argiteetti gubatti.

4.Rabbitti hirkachuu fi Duâ€™aayñâ€“ Ilmi nama dhugumatti dadhabaadha(daâ€™iifa). Dandeetti isaa qofaan wanta hamaa tokko ofirraa deebisuu hin dandaâ€™u wanta gaariis hojjachuun hin dandaâ€™u. Gargarsa isa barbaachisa. Maddi gargaarsa irraa argatuus murteessadha. Aakiraa duniyatti galma guddaa gahuu yoo barbaadde nama gargaaru kan hin hifanne Rabbii kee gaafadhu. Ilma namaa gargaarsaf yoo gaafatte si hifata,ijaan si arguu hin barbaadu. Garuu Rabbiin gargaarsaf nama isa kadhatu ni jaallata. Nama isa hin kadhanne ni jibba.

Daandiin ani irra adeemu dheeradha jette duubatti akka hin deebine abdii daandii san caalaarra dheeratu qabaatu qabda. Abdiin kee Rabbiratti hirkachuudha. Yoo sirritti fi karaa sirriitin carraaqxe daandiin hanga fedhe haa dheeratu galma san gahuu akka dandeessu amanamummaa fi abdii kee guutuu Rabbirra kaaâ€™udha. Yeroo hundaa milkiin Rabbirraa akka taâ€™e beeku qabda. Milkaaâ€™inna argatteef of ajaâ€™ibsiifachuu hin qabdu. Kana irra Rabbii galata yoo galchitee milkii san caaltu Rabbiin sii kenna.

â€œGuyyaan ati wanta addaa tokkoo galmaan gahee jette dhaadattu guyyaa afuurri keessa keeti duâ€™eedha. Kanaafu carraaqin kee guutuu of gadi qabuun(kasoon) kan guuttamee taâ€™uun itti fufuu qaba. Yeroo hundaa wanti ati galmaan geesse humna keetin osoo hin taâ€™in qananii Rabbiin sirratti oole taâ€™uu isaa yaadadhu;(Rabbii si milkeesse malee humna keetin akka hin taane beeki.)â€¢ -Murad Khuram

Humna kootin galma guddaa galmaan gahe jira yeroo jette yaaddu gara fuunduratti akka hin tarkaanfanne gufuu sitti taâ€™a. ammas milkaaâ€™inna dabalataa kan duraa caalu argatuuf humna qabduun carraaqu fi Rabbitti hirkachuu qabda.

Daandiin jijjirama ati irra deemtu daandii qoree fi mucucaati. Kanaafu akka kA^{1/4}fte achitti hin hafne yeroo hundaa Rabbiitti iyyatuu qabda. Sheyxaanni ij�انو kee laamshesse akka si hin kuffisne â€œYaa Rabbii badii sheyxaanatirraa na tiksiiâ€ jette Rabbiitti iyyatu qabda.

Wanti na dinqisiisus namoonni salaata erga salaatanii booda zikriis duâ€™aayis osoo hin godhatiin olkaâ€™anii fiigu. Akkamitti Rabbirraa fiignaa osoo harka jala hin qabatiin hiyyeyi waa hin qabne fi cuubbuu meeqa keessa borcamne osoo jirru? Dandeetti keenya qofaan wanta tokko hojjachuu kan hin dandeenye taane osoo jirru akkamitti olkaane Rabbirraa dheessinaa?

Na kadhaa isiniif deebisa osoo fedhu akkamitti Rabbirraa garagalla?

وَقَالَ رَبُّكُمْ أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لِكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ

عِبَادَتِي سَيِّدُ الْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاهِرِينَ

â€œGooftan keessan

ni jedhe â€œNa kadhaa isiniifan awwaadhaa. Dhugumatti warroonni ana gabbaruu irraa boonan salphattoota taâ€™anii Jahaannam seenuf jiruâ€ Al-Gaafir 40:60

Daandii qajeelaa qabanne irraa akka hin dabne,taqwaa,beekumsii fi gaarummaan keenya akka nu dabaluu duâ€™aayin(Rabbiin kadhachuu) irraanfatamuu wanta hin qabneedha. Rabbitti hirkachuu fi duâ€™aayin furtuu milkaâ€™innaati. Namni gargaarsa fi eeggumsa Rabbii halkanii guyyaa kadhatushha akkamitti kufaa?

Duâ€™aayin teenya fudhatama akka qabdu yoo barbaanne hidda onne jalaati kadhachuu fi deebii Rabbirraa hanga argannuu obsuudha. Rabbiin inuman kadhaa deebii hin arganne jechuu hin qabnu. Wanta Rabbiin kadhannu argachuu akka dandeenyu abdataa kadhachuu qabnaa malee shakkaa hin argadhu jenne kadhachuu hin qabnu. Wanti kadhannu afaanirraa osoo hin taâ€™iin â€œYaa Rabbiiâ€ jenne hidda onnee jalaa kadhachuu qabna. InshaAllah yeroo san duâ€™aayin teenya deebii argatti.

Duâ€™aayiwwan babareedo fiixe milkaâ€™innaati ol nu fuudhan keessaa muraasa mee haa eerru:

â€œGooftaa keenya duniyatti tolta,Aakhirattis toltaa nuuf kenni. Adaba ibiddaa irraa nu baraari.â€ Suuraa Al-Baqaraa 2:201

â€œGooftaa keenya erga nu qajeelchitee booda onnee keenya dhugaa irraa hin jallisin. Si biraas rahmata nuuf kenni.Dhugumatti Ati akkaan kennaadha.â€ Suuraa Ali-Imraan 3:8

â€œâ€œGooftaa keenya badii keenya nuuf araarami;hamtuuwan keenyas nurraa harcaasi;warra qulqulluu wajjiinis nu ajjeessi.â€ Suuraa Ali-Imraan 3:193

â€œGooftaa keenya waan ergamtoota Kee irratti waadaa nuuf seente nuuf kenni. Guyyaa Qiyaamas nu hin salphisin. Dhugumatti Ati waadaa hin faallesitu. â€œ Suuraa Ali-Imraan 3:194

â€œâ€œGooftaa keenya obsa narratti dhangalaasi. Musliimoota godhii nu ajjeesi.â€ Suuraa Al-Aâ€™raf 7:126

USUZØ§ U U•U, UZU,,U'U•Ø•UZ Ø§U,,U'U, U•U,,U•U^Ø•U•Ø«UZØ•U'U•ØªU' U, UZU,,U'Ø•U•USØ¹ÙŽÙ,,ÙŽÙ‰ Ø•Ù•ÙŠÙ†Ù•ÙfÙŽ

â€œYaa Kan qalbii Jijjirtuu hoo! qalbii koo Diinii(amantii) kee irratti gadi dhaabi.â€Jami` at-Tirmizi 3587

5.Sabrii-Carraaqiin atii guyyaa guyyaan kaayyoo kee guddaa galmaan gahuuf gootu keessatti gufun adda addaa si dhaha. Daandii jijjiramaa irra yommuu adeemtu hadhaa sabrii liqimsuuf qophii taâ€™ii. Hadhaan kunii guyyaa tokko gara miâ€™aa fi gammachuutti jijjiramuu akka dandaâ€™uu abdataa daandii milkaaâ€™innaa irra adeemi.

Namoonni obsuu dhabuu isaani irraa kan kaâ€™e waan baayâ€™ee dhabu. Wanta san argachuuf garmalee jarjaru. Wanti jarjaraan argame immoo turtii hin qabu. Harâ€™a kaayyoo tokko kaayyefatanii xiqqoo erga carraaqanii booda firii isaa yeroma san arguu barbaadu. Kuni gonkumaa wanta hin taane. Wanti carraaqi fi hadhaa sabriitin argamee firiin isaa ni miiâ€™aya. Firiin/buâ€™aan namoota sirritti carraaqanii fi hadhaa sabrii liqimsani Jannataa miti ree? Firiin kanarra miâ€™awaa eessatti argama ree? Kanaafu carraaqin nuti daandii jijjiramaa irratti goonu sabriin kan guuttamee taâ€™uu qaba.

Rabbiin namoota sabriin karaa Isaa irratti carraaqan akka qajeelchu waadaa galee jira. Rabbiin waadaa ofii gonkumaa hin diigu; nutu ulaagalee nurraa eeggamuun guutuu dhabee malee.

وَالَّذِينَ جَهَدُوا فِي نَهْدِينَهُمْ سُبْلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

â€œWarroota Nuuf qabsaaâ€™an- dhugumatti karaa Keenyatti ni qajeelchina. Dhugumatti Rabbiin warroota hojiwwan gaggaarii hojjatan waliin jira.â€ Suraa Al-Ankabut 29:69

6.Cubbuu irraa fagaachuu fi hojii gaggaari hojjachuu- wanta ilma namaa duubatti harkisu cubbudha. Kan gara fuundarratti oofu immoo dalagaa gaggaariidha. Kaayyoo kee galmaan gahuuf guyyaa guyyaan wanta dandeessu dalagi. *Carraaqin guyyoota baayâ€™ee yoo walitti kuufame gamoo milkaaâ€™innaa ijaaru.* Akkuma wanta xixiqoo hojjattuun walitti kuufamte wanta guddaa si taati. â€œDamla damla gÃ¶l olur.â€ Jedhu Turkoonni. Hiikni isaa â€œBishaan cophe cophee haroo taâ€™a.â€ Hojiin xixiqoon ati harâ€™a facaastu walitti kuufamte boru sii guddati. Hojii kamiyyuu xiqa jette hin tufatin. Xiqqeenyi sanyii guddinaati jedhama. Kana jechuun wanti hunduu xiqa irraa kaâ€™a.

Akkumas,cubbuun nuti xiqqoo jenne tufannu guyyaa tokko walitti kuufamte akka xaaraa manaa nuratti jigdi. Cubbuu xixiqoo irraa of qabuuf yoo hin carraaqin,cubbuu gurguddaa irraayis of qabuun garmalee nutti ulfaata. Cubbuuwwan/diliwwan xixiqoo irraa yoo of qabne gurguddaa irraayis of qabun nutti hin ulfaatu.

Cubbuun tee rahmata Rabbii irraa abdii akka si hin kuchisiisne fi baayâ€™atun hojii gaggaari kee of ajaaâ€™ibsiifachuun rahmata Rabbii keessaa akka si hin baasne of eeggadhu. â€œYaa Rabbii cubbuun teenya nu balleessu fi hojii gaggaarii keenyan of tuulu irraa nu tiksi.â€ jedhi kadhu.

7.Boqonnaa qabaadhu,karaa madaalama hordofii- daandii jijiramaa dheeraa kana irra deemte iddo gahumsaa kee gahuuf gaaddisa jala teette hafuura baafachuu si barbaachisa. Guyyaa tokkon utaalen achii gahaan kufuudha. Guyyaa tokkoon amala kiyyaa hundaa jijjiruun qaba,beekaa taâ€™uun qaba jette yoo kaate ni kufta. Kanaafu suutaa fi daandii madaalamaa hordofuu si barbaachisa.

â€œYommuu Rabbiin wayiti nama ajaju sheyxaani karaa lamaan nama gowwoomsa. Yookaa namticha laamshoo(dadhabaa) taasisu fi hojii gaggaari akka hin hojjanne godhu yookiin immoo dhaadhessuu fi daangaa akka darbu gochuun sheyxaanni nama gowwomsa. Dhugumatti amantiin Rabbiin nama dadhabaa fi daangaa darbu jiddutti madaallamaadha akkuma sulula gaarren lamaan jiddu. Namni ajaja Rabbiin irraa laafe fi duubatti harkifate,ajaja san qisaasse jira. Namni daangaa darbees ajaja san qisaasse ykn balleesse jira. Kan jalqabaa minimam limitii(daangaa xiqqaa) guutu dhiisu isaatin. Kan lammataa immoo maksimum limiti(daangaa olâ€™aanaa) darbuu isaatin ajaja qisaasesse/balleesse.â€•maam Ibn Al-Qayyim(Rabbiti rahmata isaa haa godhu)

Keeyyata armaan olii yoo ibsinuu sheeyxaanni fedhii waa hojjachuu nama keessatti ajeessun namtichi ajaja Rabbiti akka hin hordofne fi itti hin bulle godha. Karaa biraatin immoo fedhii garmalee nama keessatti bobeessun daangaa Rabbiti kaaâ€™ee akka darbu godha. Islaamni kanniin lamaan irraa adda taâ€™uun daandii madaalamaa fi qajeeladha.

Kanaafu daandii qajeela kanarra yoo adeemnu osoo garmalee ofitti hin jabeessinee fi dhumarratti hifanne akka hin dhiisne boqonnaa nu barbaachisa. Karaa madaalama Nabiyyana Muhammad(SAW) fi sahaboonti isaa irra deemanirra deemtu fiilkaâ€™inna irra nu ijjadiisa.

Karaa biraatin immoo laamshoo taane Islaama hordofuu irraa duubatti jechuu hin qabnu. Utubaa Islaama kan taâ€™e salaata,takka salaata takka dhiisaa akkamitti addunyaa aakiratti milkoofnaa?

Yaadannoo Dhumaa

Daandiin jijiramaa daandii dheeradha. Carraaqqi dhugaa,fedhii keessaa burqu,Rabbiti hirkachuu, duâ€™aayi fi sabrii gochuu barbaachisa. Daandii kanarraa yoo adeemnu galaa beekumsaa gudunfachuu qabna. Wantoota daandii kanarraa nu dabsan beekuf beekumsi(ilmiin) murteessadha.Of jijjiroof yeroo hundaa beekumsa nu barbaachisa. Of jijjiroof adeemsa suuta suutati malee wanta sakandii takkatti raawwatamu miti. Nama Rabbiti sodaatu fi gaarummaa qabu taâ€™uuf hanqinna fi cubbuu keenya qorachuun guyyaa guyyaan sirreessuf carraaqudha. Fakkeenyaf torbii yookiin jiâ€™a yookiin waggaan kana keessa amala of tuulu yookin amala badaa kiyya tokko nan sirreessa jenne yaadun ergasii sirreessuf carraaqudha. Daandiin jijiramaa uffata amala gadhee fi wallaalummaa ofirraa baasanii uffata taqwaa,beekumsaa fi gaarummaa ofitti diirudha. Uffata kana jijjiroof suuta suutan,malaan,sabrii,beekumsaan adeemu qabna. Yoo akkana goone fedhii Rabbitiin kaayyoo guddaa keenya gahuu ni dandeenya. Daandii jijiramaa asumarratti xumuramee jira. InshaAllah hanga barruu biraatin walitti deebinutti Assalamu aleykum warahmatullahi wa barakaatuh

Alhamdulillah gargaarsa Rabbitiin hojii keyrii hojjanna. Yaa Rabbiti Ati nu milkeesse.

Yaada keessaniif: sammubani@hotmail.com

Date Created

November 6, 2015

Author

admin